

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ
ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA EFECTUADA AL
CARRER DE GIRONA, 114 - 126, DE
BARCELONA.

Data de la intervenció: 8 al 29 de Gener de 2007

Codi MUHBA: 163/06

Direcció: Cristina Sayos

Barcelona, Desembre de 2009

ÍNDEX

1. MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
2. METODOLOGIA
3. FITXA TÈCNICA
4. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA
5. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS
6. TREBALL REALITZAT
7. CONCLUSIÓ
8. BIBLIOGRAFIA
9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

1. MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

La intervenció arqueològica preventiva de la qual tracta la present memòria, s'ha dut a terme arran de la necessitat per part de l'empresa **FECSA-ENDESA** d'obrir una rasa de canalització per a l'estesa de tubs de cable elèctric de baixa tensió al carrer de Girona davant els núm. 114-126, de la ciutat de Barcelona.

L'obra respon al número de llicència FECZE0163447-B i ha estat realitzada per l'empresa ESPELSA.

Donat que aquest indret s'inclou en una àrea d'interès arqueològic ja que es troba en una zona on s'emplaçava l'antic convent dels caputxins vells de Gràcia i per tant és una àrea de protecció arqueològica, es va creure oportuna la necessitat d'intervenir-hi arqueològicament, realitzant-se un Projecte (codi MHCB: 163/06) coordinat pel Museu d'Història de Barcelona i encarregant-se de l'execució arqueològica a l'empresa ATICS, S.L.

El fet que es canviés l'ubicació de la rasa que en principi havia de ser entre els núm. 114-126 del c/ Girona i després es va realitzar entre els núm. 109 del c/ Girona i el 321 del c/ València, va provocar que la intervenció quedés fora de l'àrea de protecció arqueològica.

La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòloga **Cristina Sayos Trapote**, i ha comptat amb la supervisió del Servei d'Arqueologia.

El treball arqueològic en qüestió ha estat realitzat del 8 al 29 de gener de 2007.

2. METODOLOGIA

La metodologia emprada, sistemàtica i adequada s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C. Harris (Harris, 1991).

El mètode de registre estratigràfic s'ha fonamentat en l'ús d'un registre codificat (Unitats Estratigràfiques) de tradició anglosaxona, realitzant-se plantes parcials acotades en tots els nivells físics extrets i la documentació fotogràfica pertinent.

Paral·lelament a aquesta tasca s'ha configurat la documentació planimètrica general (escala 1:20), topogràfica i fotogràfica del jaciment.

En el cas de trobar-se material arqueològic es codificaria segons els següents criteris, **163/06** (Codi MHCB)– **núm. de UE** (Unitat Estratigràfica) – **núm. inventari** (Número de diferenciació de les peces més significatives).

3. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de Girona, 114-126
UBICACIÓ	Districte de l'Eixample, Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 430741 m Y: 4583169 m Z: 24,8 m.s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	8 de Gener al 29 de Gener de 2007
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Cristina Sayos Trapote, arqueòloga directora

4. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA

Com ja hem dit a l'apartat anterior, la intervenció arqueològica s'ha realitzat al carrer de Girona, números 114-126, al districte de l'Eixample de Barcelona.

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser

aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El *Pla inclinat*, els *turons arran de mar*, i el *pla de baix*, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

Fins la segona meitat del s. XIX la població barcelonina es va concentrar al nomenat *Casc Antic*, zona amb gran tradició històrica on l'assentament de l'home es remunta fins a la mateixa prehistòria, amb un neolític cardial que es va assentar a la zona de Sant Pau del Camp; la ciutat romana es troba en el centre del casc antic i de l'època medieval i moderna molts edificis encara resten en peu.

Barcelona, va sorgir de l'expansió medieval com una ciutat que havia arribat als seus límits espacials i que es disposava a ordenar el seu teixit urbà i social.

Les muralles del s. XIII havien resguardat les *viles noves* creades fora del recinte romà i a partir del s. XV Barcelona va protegir amb un tercer tram de muralla els camps de cultiu del raval.

A l'interior del nou perfil urbà, quan la cort s'havia allunyat de les seves portes i el Mediterrani es feia petit davant el comerç atlàntic, la Barcelona consolidada va erigir la ciutat gòtica al voltant de l'estructurat centre geomètric i polític de la Plaça Sant Jaume, mentre apareixia amb força la ciutat artesanal als voltants de Santa Maria del Mar que convertiria a la Barcelona de l'època en una

ciutat de mercaders, navegants, comerciants i professionals. Es tractava doncs d'una ciutat participativa, corporativa i selectiva. Era la Barcelona dels gremis.

La primera corona important de nuclis de població al s.XIX està formada per poblacions suburbanes fora de l'abast del tir de canó de les muralles de la ciutat de Barcelona (la Llacuna, el Clot, el Camp de l'Arpa, Gràcia, les Corts i Sants). El paper baricèntric del seu sòl, molt accessible i sobre el qual estaven situades totes les comunicacions terrestres entre l'urbs, els municipis suburbans i la resta del principat, li dóna una potencialitat futura de creixement extraordinària.

Aquesta zona era el Pla de Barcelona, un sòl rústic amb una important zona agrícola en el sector intermedi i terres abundants d'aiguamolls. La part superior era tota una sèrie de construccions que s'escampaven pel Pla i que amb la invasió napoleònica van desaparèixer (convent de Jesús, el de Valldonzelles...). També hi havia finques agrícoles com les dels Mercaders sobre el camí de Jesús, horts, sembrats, vinyars, arbres, prats d'Indianes, forns de maó i teules, cultius de regadiu al sector del Rec Comtal, de secà a terrenys de pendent suau, zones boscoses a Collserola, cases i edificis de pedra i calç o de tàpia si són més pobres.

Al 1861 es realitza el definitiu Pla de l'Eixample per Ildefons Cerdà.

Havien dos projectes d'Eixample, el que entenia l'Eixample com una simple ampliació de Barcelona i extensió de la ciutat emmurallada (intents d'extensió anterior al 1850), i el que l'entenia com un projecte de la ciutat del futur (projecte realitzat després de 1850).

L'àmbit central del futur Eixample suposava una superfície total de 1102 ha. que es distribuïren entre els següents municipis: terme municipal de Barcelona, de Sant Martí, de Gràcia i de les Corts.

La major part del sòl era parcel·lat i en mans de particulars; una part era de propietat estatal (terrenys de les fortificacions de defensa de la ciutat i els seus glacis o terrenys de separació); l'altre era terrenys de les muralles enderrocades al 1854; i finalment l'enderrocament del Fort Pius al 1869.

El 10 d'octubre del 1860 es va posar la primera pedra de l'Eixample a la Casa Gibert aixecada a l'actual Plaça de Catalunya.

La configuració definitiva de l'Eixample tal com es coneix prové de la celebració de l'Exposició Internacional del 1929.

El carrer de Girona pertany a la Dreta de l'Eixample, pionera del poblament fora muralles.

A inicis del s.XX es comencen a empedrar alguns carrers, aquells en els quals vivien les personalitats que podien influir en les decisions municipals. L'electricitat domiciliària era encara una entelèquia a la majoria de llars. I pels carrers començaven a circular els primers tramvies elèctrics.

Però el canvi més significatiu que registrarà l'Eixample els anys del canvi de segle fou la creixent construcció d'habitatge i comerços entorn de l'eix mar-muntanya que formaven el Passeig de Gràcia, la Diagonal i la part alta del carrer de Balmes.

Els carrers més valorats de la Dreta de l'Eixample eren la Rambla de Catalunya i el Passeig de Gràcia; en segon lloc el carrer Pau Claris, Roger de Llúria i Bruc; i en tercer el carrer de Girona, Bailén i el Passeig de Sant Joan.

Els carrers de cadascuna d'aquestes tres categories de la Dreta, força uniformes en la valoració al final de segle, van anar distanciant-se entre ells durant la primera dècada del segle següent una jerarquia de proximitat al Passeig de Gràcia, en un procés que ja no s'ha aturat des d'aleshores.

L'Antic Convent dels Caputxins Vells de Gràcia va ser la primera edificació propera al barri d'El Camp d'en Grassot.

La prohibició el segle XVI d'edificar noves esglésies dins de la ciutat emmurallada motivà, el 14 de desembre del 1578, la construcció d'un convent que es localitzà entre els carrers de Còrsega i Provença en confluència amb els de Girona i passeig de Sant Joan. Un camí de creus que els religiosos plantaren en un petit promontori féu que prengué el nom de Montcalvari. El 1648, el Consell de Cent dotà el convent d'una església nova i més espaiosa. El convent perdurà fins a la guerra de Successió i les hostes de Felip V el destruïren en assaltar-lo el 17 de maig de 1714.

Del convent de Montcalvari sols es conserva el nom del passatge de Caputxins, que té l'entrada pel carrer de Còrsega.

5. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Al realitzar la consulta sobre intervencions arqueològiques anteriors efectuades al carrer de Girona o voltants ens hem trobat amb un resultat negatiu. No s'han trobat antecedents arqueològics sobre la zona.

6. TREBALL REALITZAT

El dia 8 de Gener de 2007 l'empresa Fecsa-Endesa mitjançant la subcontracta ESPELSA comença a realitzar una canalització per a la seva xarxa de subministrament de baixa tensió a la vorera del carrer de Girona, 109-321, de Barcelona.

Segons el projecte d'obra presentat al Museu d'Història de Barcelona, es preveia l'obertura d'una rasa al carrer de Girona, 114-126, de 87 metres de longitud en vorera, però es fa una variació del projecte del traçat inicial perquè s'havien equivocat en escollir aquest tram de carrer i per tant s'abandona la zona d'afectació arqueològica que suposava la ubicació anterior on s'emplaçava l'antic convent dels caputxins vells de Gràcia i realitzen la rasa en una nova ubicació: al carrer de Girona, 109-321, amb una longitud en vorera de 50 metres per 40 cm d'amplada i 70 cm de fondària.

Aquesta rasa s'ha denominat amb el núm. 100, mentre que les diferents UE documentades s'han anat numerant a partir del núm. 101, correlativament.

D'aquesta manera es va procedir a l'obertura del subsòl, amb martell compressor, inicialment, i amb pic posteriorment. El primer nivell documentat (UE. 101) ha estat el paviment modern del carrer, format per llambordes de 20x20x4 cm., a més de la seva preparació de formigó (UE 102), la potència de la qual oscil·lava uns 6 cm. Per sota d'aquest paviment es va documentar un nou estrat (UE 103), format per sauló barrejat amb material constructiu, que sol ser el sediment utilitzat habitualment per al farciment de les rases realitzades per la instal·lació de serveis; tot aquest sediment

es va anar traient de forma manual, amb pic i pala, fins arribar a la fondària necessària, que en cap cas fou superior als 70 cm.

Un cop oberta la rasa, es va procedir a col·locar els cables de la línia subterrània, i tornant a tancar la rasa.

Així doncs, sense cap incidència a destacar, es van donar per acabats els treballs a que fa referència aquest informe el 29 de Gener de 2007.

7. CONCLUSIÓ

El resultat de la intervenció al carrer de Girona, 109- carrer València, 321, (malgrat que al Projecte d'Intervenció Arqueològica estigui com a carrer de Girona, 114-126) amb el codi MUHBA 163/06, constata la inexistència de restes arqueològiques a la zona afectada, i per tant podem parlar de resultats negatius.

L'estratigrafia que s'ha pogut documentar ha consistit en una seqüència contemporània formada per una capa de llambordes de 2 cm que formen el paviment del carrer i que cobreix a una capa de preparació de formigó de 6 cm. Per sota d'aquesta capa de formigó ha aparegut sauló barrejat amb argiles i material constructiu, que cobria serveis moderns (tubs d'aigua, gas, electricitat).

Afirmem que no s'ha observat l'existència de cap estructura o resta arqueològica de cap mena, i tampoc s'ha trobat cap tipus de material arqueològic.

L'escassa profunditat de les rases realitzades (amb un màxim de 70 cm), ha impedit documentar les cotes inferiors, per la qual cosa no es pot descartar que hi hagi restes arqueològiques per sota d'aquestes.

8. BIBLIOGRAFIA

- **AAVV.:** *QUARHIS 2*. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Barcelona 2006.
- **CIRICI, A:** *Barcelona pam a pam*. Editorial Teide. Barcelona 1976.
- **DDAA:** *Els Barris de Barcelona*. Volum 1. Ciutat Vella i l'Eixample. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1999.
- **HARRIS, C.:** *Principios de estratigrafia: manual de excavación arqueológica*. Editorial Crítica. Barcelona 1991.
- www.Xtec.cat/centres/a8040138/grassot.htm

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE: 101	
INTERVENCIÓ: C/ Girona 114-126		Codi MHC: 163/06	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Llambordes de 20x20x4 cm. Cota inicial: 24,80 m.s.n.m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	102, 103	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE: 102	
INTERVENCIÓ: C/ Girona 114-126		Codi MHC: 163/06	Cronologia: S.XX	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Preparació del formigó. . Cota inicial: 24,76 m.s.n.m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	103	Es cobert per	101
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE: 103	
INTERVENCIÓ: C/ Girona 114-126		Codi MHCB: 163/06		Cronologia: S.XX
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló estèril (argiles i material constructiu) . Cota inicial: 24,70 m.s.n.m.			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	101, 102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Fotografia 1: Rasa acabada i amb el primer tub col·locat.

Fotografia 2: Detall de la secció d'un dels perfils de la rasa.

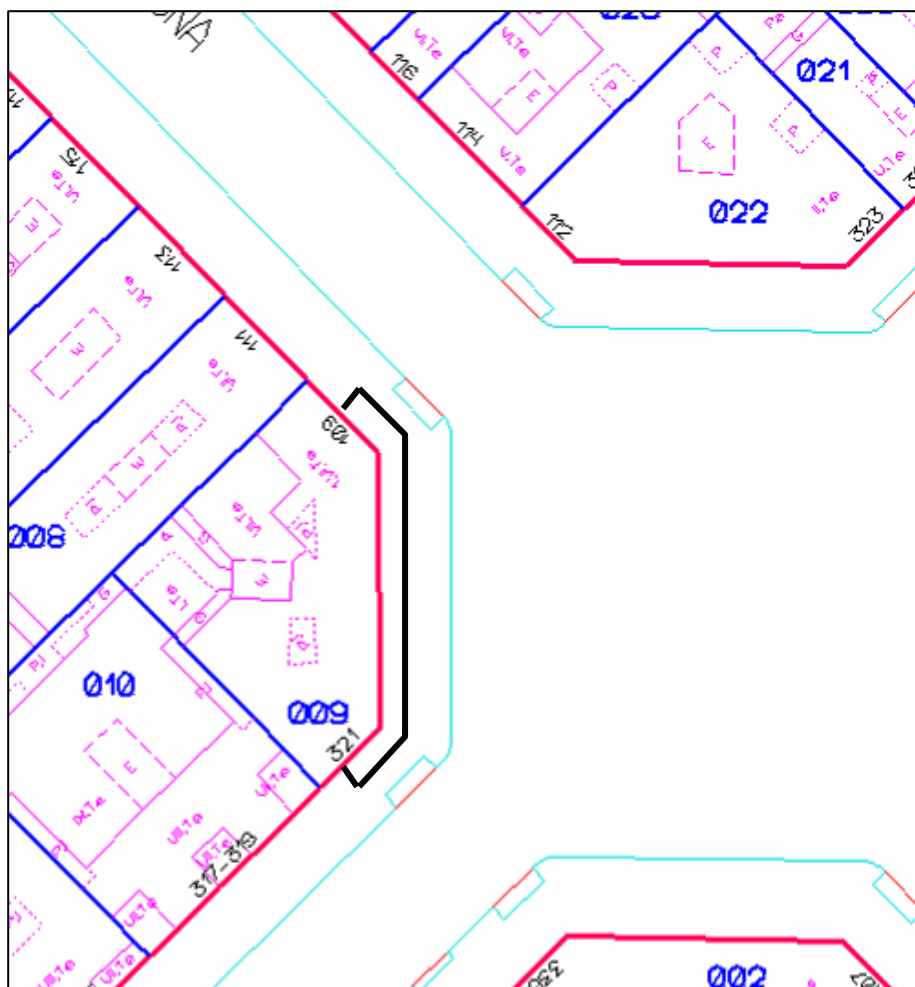
Fotografia 3: Operaris tapant els trams de rases ja oberts.

Fotografia 4: Tram de rasa ja acabat.

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

— Situació de la rasa del carrer de Girona 114 i Carrer València, 321 de Barcelona.